

СУЧАСНИЙ СТАН ВИРОЩУВАННЯ ТА ПОШИРЕННЯ *CORYLUS MAXIMA* MILL. В УКРАЇНІ

Лозінська Тетяна Павлівна

ORCID ID: 0000-0002-7119-0759

канд. с.-г. наук, доцент, доцент кафедри лісового господарства
Білоцерківський національний аграрний університет, Україна

Ярмоленко Каріна Олександрівна

здобувач вищої освіти агробіотехнологічного факультету
Білоцерківський національний аграрний університет, Україна

Відомо, що на ріст основних лісоутворюючих видів дерев і продуктивність деревостанів та біологічний кругообіг елементів живлення в них мають особливості росту окремих кущових рослин, а саме ліщина звичайна та її садова форма – фундук, сорти якого за своїми біологічними характеристиками повністю повторюють ознаки ліщини звичайної та значно переважають її за господарськими характеристиками [1]. Ці кущові види довговічні, невибагливі до родючості ґрунту, але відносно вимогливі до зволоження, добре ростуть у свіжих, вологих і сирих гігротопах суборів, судібров і дібров. Ліщина звичайна (*Corylus* L.) є найпоширенішою у підліску дубових, липово-дубових і сосново-дубових природних лісостанів, які зустрічаються майже на всій території України, за винятком південного Степу.

Нині в Україні інтродуковано 12 видів *Corylus* L.: *C. colurna* L., *C. iberica* Wittman et Komular-Nat., *C. pontica* C. Koch., *C. americana* Marsh., *C. cornuta* Marsh., *C. tibetica* Batal., *C. chinensis* Franch., *C. heterophylla* Fisch., *C. mandshurica* Maxim., *C. maxima* Mill., *C. sieboldiana* Blume, *C. jacquemontii* Decne. У культурі поширено тільки фундук і ломбардський горіх, інші види використовуються лише для отримання деревини [2].

Фундук (*Corylus Maxima* Mill.), що є садовою формою ліщини, з давніх часів перебуває в культурі, на що вказують залишки плодів, виявлені в розкопках поселень Швейцарії кам'яного і бронзового віків, у стародавньому Китаї, а також у Помпеях (79 р. до н. е.) [3].

Основними показниками розповсюдження фундука є врожайність та якість вирощеної продукції, які формуються під дією комплексу факторів: помологічного сорту, ґрунтового-кліматичних умов, технології вирощування тощо [4].

У наш час налічується багато сортів фундука, що різняться формою горіха та смаковими якостями. Відомо, що еталоном смаку є ліщина (дикоросла форма), проте існують сорти фундука, які за своїми смаковими якостями нічим їй не поступається. Це такі сорти української селекції, як Дар Павленко, Шедевр, Україна-50, Морозівський, Софіївський-2, Софіївський-15 та інші. Спеціалісти вважають, що найкращим смаком володіють сорти з невеликими горішками, наприклад, сорт «Дарунок Юннатам». Сорт «Шедевр» селекціонера Павленко вважається одним з кращих в Україні за врожайністю, морозостійкий і підходить для вирощування в південних регіонах країни, має великі горіхи округлої форми, з тонкою шкаралупою. Ядро гарно піддається промисловій переробці, має високий вміст жиру і білка.

Світовий ринок фундука оцінюють 0,7 млн т. Головним виробником фундука є Туреччина (400 тис т), друге місце займає Італія. Дещо менші площі його насаджень є в Іспанії, Франції, Греції, Марокко і в деяких інших країнах Середземномор'я [5], а Україна, наразі, займає 30 місце з показником лише 10–20 т [6].

У 2018 р., наприклад, Україна імпортувала фундука на 5 млн дол., і щороку заковує більше 2 тис. т горіхів фундука, тому що попит перевищує пропозицію. Однак, потрібно враховувати, що сфера його застосування дуже велика: всі частини рослини використовують у народній та офіційній медицині, фармацевтиці, харчовій та легкій промисловості, в будівництві, декоративному садівництві та озелененні.

Вартість фундука в Україні в середньому становить 500 грн за кг. Основними оптовими покупцями є виробники шоколаду, кондитерських виробів і цукерок. Масло використовують для виробництва кремів, помади, мила, свічок, фарб і лаків, макуху – у виробництві халви.

За інформацією Горіхової Асоціації України, в Україні станом на 2019 р. було висаджено фундука – 3,5 тис. га. Є і великі виробники, які вже мають 500-600 га фундука. Станом на сьогодні, в Україні вже посаджено більше 10 га в Вінницькій, Одещині та Хмельницькій областях саджанцями Владо Моуліса за інтенсивною технологією.

Таким чином, українці бачать перспективу вирощування фундука і збільшують площі горіхових садів. Потенціал України у його вирощуванні надзвичайно великий та сильно недооцінений. Тому закладання нових промислових садів і виробництво горіхів фундука – один із перспективних напрямів для агровиробників.

Список використаних джерел:

1. Косенко, И. С., Опалко, А. И. & Балабак, А. А. (2017). Значение генетической коллекции орешника (*Corylus spp.*) НДП «Софиевка» для отечественной селекции. *Успехи современной науки*, (9), 151–158.
2. Павленко, Ф. А. (ред) (1969) *Орешники. Орехоплодные древесные породы*. Москва: Лесн. пром-сть.
3. Косенко, И. С., Опалко, А. И. & Опалко, О. А. (2008) *Фундук: прикладна генетика, селекція, технологія розмноження і виробництва*. І.С. Косенко (ред). Київ: Наук. думка.
4. Balabak O. & Balabak A. (2017) Environmental features of culture hazelnut and content of wheat in horizons depending from variety. *Danish Scientific Journal (DSJ)*, (4), 4-8.
5. Пчихачев Э. К. (2001) *Особенности выращивания фундука в предгорьях Республики Адыгея* (дисс. ... канд. с.-х. наук) Майкоп.
6. FAOSTAT Domains Production/Crops: Average. Hazelnuts, with shell (2017). Вилучено із URL: <http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC/visualize> (Accessed 29 August 2018).